

PODSTAWY FORMACJI LUDZI ŚWIECKICH

W pedagogice pastoralnej zwraca się uwagę na potrzebę prowadzenia pracy formacyjnej wśród ludzi świeckich. Podstawowym warunkiem owocnego udziału laikatu w Kościele, warunkiem podmiotowości ludzi świeckich jest formacja. W niniejszym artykule zostaną przedstawione ogólne założenia formacji, która pozwala lepiej zrozumieć fundamentalne prawdy wiary i przyczynia się do wzrostu duchowego wiernych.

Adhortacja *Christifideles laici* określa formację jako „stały proces osobistego dojrzewania i upodabniania się do Chrystusa, zgodnie z wolą Ojca, pod kierunkiem Ducha Świętego” (CL 57). W takim rozumieniu formacji celem wychowania katolików świeckich jest „coraz pełniejsze odkrywanie przez nich własnego powołania i coraz większa gotowość do tego, by żyć nim w wypełnianiu własnej misji” (CL 58)¹.

Formacja apostołska ludzi świeckich stanowi nieodłączną część składową wychowania chrześcijańskiego. Dokumenty soborowe podkreślają istotną rolę przygotowania ludzi świeckich do pełnienia swojej misji: „Apostolstwo może być w pełni skuteczne jedynie pod warunkiem wielostronnego i pełnego przygotowania. Takiego przygotowania domaga się nie tylko potrzeba stałego duchowego i doktrynalnego postępu człowieka świeckiego, ale także przeróżne okoliczności spraw, osób i zajęć, do których dostosować się musi jego działalność” (DA 28).

Celem formacji ludzi świeckich powinno być kształtowanie dojrzałych, osobistych i odpowiedzialnych postaw moralnych, które będą harmonizować z prawdami wiary i umożliwić ich egzystencjalną konkretyzację w życiu jednostkowym i społecznym. Należy zatem doskonaląc świadomość przynależności do Boga jako podstawową treść chrześcijańskiej wolności i jako kryterium oceniania spraw świata. Szczególną uwagę winno zwrócić się na przyznawanie się do Chrystusa:

Formacja, oprócz teoretycznego przekazu wiedzy, musi być oparta na rzeczywistym do-

świadczeniu kościelnego życia. Dla pełnego wykształcenia i wychowania niezbędne jest świadectwo prawdziwych „mistrzów”, którzy wskażą drogę do głębszego poznania sensu przynależności do wspólnoty kościelnej. W pracy formacyjnej należy uwzględnić wpływ oraz kontekst środowiska życia ludzi świeckich².

Józef Michalik zwraca uwagę na konieczność stałej formacji wiary, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym. „Ukształtowane w ten sposób świadectwo wiary będzie miało podwójny wymiar: osobistej refleksji i decyzji, ale i świadectwa, które dojrzało we wspólnotie i za którym stoi grupa ludzi. Nabiera ono nowej mocy w środowisku i prowadzi do pełniejszych zobowiązań innych członków wspólnoty. Nie zapominajmy też o niezwykle ważnej roli, jaką od początku pełni w Kościele wspólnota parafialna”³.

Formacja ludzi świeckich musi dokonywać się na różnych, powiązanych ze sobą poziomach. Musi ona być:

- ogólnoludzka,
- doktrynalna (formacja wiary),
- duchowa,
- społeczna,
- apostołska⁴.

Na pierwszym miejscu wymieniona została formacja ogólnoludzka. Jej zadaniem jest kształtowanie postaw nowego człowieka na wzór Chrystusa, który ukazuje pełnię człowieczeństwa.

Istotną sprawą stanowi formacja doktrynalna katolików świeckich. Papież Jan Paweł II dostrzegł konieczność systematycznej i pogłębiającej katechezy dla laikatu. Formacja ludzi świeckich powinna odpowiadać poziomowi ich wykształcenia, tak aby mogli spełniać swoje posłannictwo. Pasterze Kościoła winni stworzyć warunki do kształcenia się i pogłębiania wiedzy z różnych dziedzin (bibliotyka, teologia, moralność, liturgia, duchowość). Dzięki temu

¹ Zob. E. Weron, *Budzenie ołtarza. Laikat – duchowość – apostołstwo – Akcja Katolicka*, Poznań 1995, s. 95.

² Zob. *Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich w świetle dokumentów kościelnych*, wybrał i przygotował E. Weron, Poznań 1989, s. 42.

³ Zob. tamże, s. 99.

⁴ J. Michalik, *Laikat w Kościele. Głos w dyskusji na temat perspektyw na przyszłość*, „Etos” 49-50 (2000), s. 90.

⁵ Zob. *Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich w świetle dokumentów kościelnych*, dz. cyt., s. 42.

62

w znacznej mierze będą oni mogli realizować swoją chrześcijańską odpowiedzialność w zakresie społecznym, gospodarczym i politycznym. Zdobyta wiedza pozwoli im również żyć Ewangelią w sytuacjach życia codziennego⁶.

Kolejną ważną sferą życia człowieka jest jego życie duchowe. Ojciec Święty Jan Paweł II, omawiając wartość duchowości ludzi świeckich, zaznaczył: „Duchowość oparta na tej prawdziwej wizji rzeczywistości otwarta jest na Boga nieskończonego i wiecznego, poszukiwanego i miłowanego, któremu służy się całe życie, którego się odkrywa i uznaje za światło wyjaśniające sens wydarzeń bieżących oraz historycznych. Wiara kształtuje i udoskonala tego ducha prawdy i mądrości oraz pozwala dostrzec odbicie Chrystusa we wszystkim, również w tak zwanych rzeczach doczesnych, które wiara i mądrość pozwalają odkryć w ich relacji do Boga, w którym »żyjemy, poruszamy się i jesteśmy« (Dz 17, 28)”⁷.

W dokumencie *Instrumentum laboris* czytamy, że „Należy dołożyć starań, by ludziom świeckim przybliżyć społeczną naukę Kościoła, aby można było urzeczywistnić cywilizację prawdy i miłości, do której Kościół przykłada tak wielką wagę. Ludzie świeccy mogliby przyczynić się do twórczego rozwoju nauki społecznej i jej zastosowania dla dobra całych społeczeństw”⁸. Katolicką naukę społeczną winno przybliżyć się poprzez katechizację oraz formację specjalistyczną. Właściwym miejscem jej nauczania są katolickie szkoły i uniwersytety⁹.

Istotny element formacji katolików świeckich stanowi formacja apostołska. Do jej zadań należy uwrażliwienie laikatu na potrzebę dawania świadectwa chrześcijańskiego w różnych aspektach życia, jak również na konieczność podjęcia dzieła nowej ewangelizacji.

Szczególnym miejscem formacji jest rodzina. Jej ogromną rolę podkreślił papież Jan Paweł II:

„Zadanie wychowawcze rodziny chrześcijańskiej zajmuje więc miejsce bardzo ważne w duszpasterstwie organicznym: zakłada to nową formę współpracy rodziców ze wspólnotami chrześcijańskimi oraz rozmaitych grup wychowawczych z duszpasterzami” (FC 40).

W pracy formacyjnej znaczący udział ma parafia i jej duszpasterze: „Należy tak wychować dzieci, by przekraczając krąg rodziny, obejmowały one duchowo społeczności zarówno kościelne, jak i świeckie. W miejscową społeczność parafialną należy je włączać tak, by w niej uświadamiali sobie, że są żywymi i aktywnymi członkami Ludu Bożego. Kapłani zaś w pracy katechetycznej i posłudze słowa, w kierownictwie duchowym i w innych czynnościach duszpasterskich niech mają na oku przygotowanie do apostołstwa” (DA 30).

W pracy formacyjnej ważną rolę spełniają również: szkoły, kolegia, instytuty wychowawcze, organizacje apostołskie, specjalne instytuty, w których mówi się o formacji oraz o teoretycznym i praktycznym przygotowaniu do apostołstwa w określonych dziedzinach życia¹⁰.

W pedagogice pastoralnej formacja stanowi ważne ogniwo procesu wychowawczego. Jej celem jest ukształtowanie nowego człowieka na wzór Chrystusa, stąd też można mówić o formowaniu na „obraz Boży”, „upodabnianiu się do Boga”. Zadaniem formacji jest zatem wspomagać samorozwój osoby, ułatwiać autorealizację i dostarczać obiektywnych wzorów samooceny.

Ważny element składowy pedagogiki pastoralnej stanowi formacja ludzi świeckich. Jej istotą jest przygotowanie laikatu do realizacji swojego powołania i posłannictwa w Kościele. Formacja powinna uwzględniać następujące wymiary: ogólnoludzki, doktrynalny, duchowy, społeczny i apostołski.

ks. Piotr Mazur – dr hab. nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, pracownik Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie, autor publikacji z zakresu pedagogiki pastoralnej, edukacji szkolnej i historii wychowania.

⁶ Zob. Jamnik, s. 102; S. Dzikowski, *Formacja rodziców we współczesnych modelach katechezy dorosłych*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnotie Kościoła*, K. Misiaszek (red.), Warszawa 2002, s. 176-180.

⁷ Jan Paweł II, *Świeccy we wspólnotie chrześcijańskiej*, Poznań 1997, s. 79.

⁸ *Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich w świetle dokumentów kościelnych*, dz. cyt., s. 102. Zob. Z. Hollá, *Miłość i jej pedagogiczne znaczenie w świetle czułości bł. Matki Teresy z Kalkuty*, w: *Nowe trendy w wychowaniu i edukacji człowieka współczesnego*, Lublin 2006, s. 17-24; Z. Hollá, K. Talarová, *Hodnota lásky v živote starostavnej Matky Teresy z Kalkuty*, w: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie: Vychova k hodnotám v škole a v rodine*, Ružomberok 2006, s. 188-191.

⁹ Zob. E. Weron, *Budzenie ołtarza. Laikat – duchowość – apostołstwo – Akcja Katolicka*, dz. cyt., s. 97.

¹⁰ Zob. *Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich w świetle dokumentów kościelnych*, dz. cyt., s. 43.